

RESTAURATIE

NED. HERV. KERK SINT-ANTHONIEPOLDER

1981 - 1985

Het is niet met zekerheid te zeggen hoe oud de kerk in Sint Anthoniepolder nu precies is.

Volgens deskundigen is het oorspronkelijke kerkgebouw in de 14e eeuw gebouwd, vrijwel zeker dus vóór de St. Elisabethsvloed in 1421.

De kerk, gewijd aan de Heilige Anthonius de Groote, was een R.K. parochiekerk die tot 1559 behoorde tot het bisdom Luik (België).

In de beginperiode van de Hervorming, nl. tot 1611, was de gemeente Sint Anthoniepolder verenigd met Cillaarshoek. De predikanten werden in die tijd beroepen door de burgerlijke overheid te Strijen. De eerste predikant J. van Nastbroek werd in 1579 beroepen.

Het blijkt dat aan het huidige kerkgebouw reeds twee kleinere vooraf gingen. Dit is te zien aan de oude dakmoeten op de torenwand.

De toren, die eigendom is van de burgerlijke gemeente Binnenmaas, is dan ook ouder dan het kerkgebouw.

In de toren hangt een bijzonder oude luidklok, met het Latijnse opschrift :

De doden beweën ik

De pest verdrijf ik

De feesten luister ik op

In het jaar onzes Heeren 1436 heeft

Gerrit Buitendijk mij gemaakt.

Zoals in vele oude kerken werden ook hier overledenen begraven. In de kerkzaal liggen enkele grafzerken uit de 17e eeuw.

Uit deze eeuw dateert ook de kansel (1614), de kanselbijbel en de voorlezersbijbel.

Aan de zuidgevel werd omstreeks 1870 een consistoriekamer aangebouwd.

In 1902 werd in de kerk een orgelgaanderij gemaakt, waarop een gebruikt huisorgel werd geplaatst.

Vanaf dat moment was er dus geen voorzanger meer nodig.

De verlichting van de kerk bestond tot 1884 uit kaarsen, daarna uit olielampen en vanaf 1936 is er elektrische verlichting.

De toren kreeg in 1908 een nieuwe spits. Uit een nog voorhanden zijnde foto blijkt duidelijk dat de oude spits aanmerkelijk minder steil was dan de huidige.

Overigens bleef de kerk zeer sober en ongekunsteld, doordat ze vóór 1981 nooit werd gerestaureerd.

Toch werd jaren geleden reeds aan restauratie gedacht en wel om een tweetal redenen :

1. Duidelijk bleek dat de kerk langzamerhand in een zo vervallen staat geraakte dat er ingegrepen zou moeten worden om het eeuwenoude monument te behouden.
2. Bovendien ontbraken bij het kerkgebouw de nodige sanitaire voorzieningen en kreeg men een steeds grotere behoefte aan verenigingsruimte. Om deze reden werd ook aan verbouwing gedacht.

De volgende passages uit de notulen van vergaderingen van kerkvoogden en notabelen bevestigen het hiervoor genoemde.

Op 13 juni 1952 brengt één van de toenmalige kerkvoogden ter sprake de mogelijkheid onder het oog te zien om achter in de kerk, waar in vroeger jaren de consistoriekamer was, nu een kamer te maken voor de jongelingsvereniging en zondagsschool. Dit werd echter afgewezen, mede omdat in de winterdag dan een extra kachel zou moeten worden aangemaakt.

Op 5 juni 1953 wordt gevraagd naar de mogelijkheid om zelf waterleiding aan te leggen. Dit bleek te duur te zijn.

Op 9 december 1954 werd breedvoerig gesproken over de bestrijding van de houtworm in binten en kapruimte der kerk. Een jaar later werd op de vergadering medegedeeld dat uit verkregen inlichtingen bleek dat er wel niets van restauratie zou komen vanwege de veel te hoge kosten.

In de jaren die volgden werden de genoemde problemen steeds weer ter sprake gebracht, maar echter nog niet aangepakt, voornamelijk omdat de financiële middelen ontbraken.

In 1973 werd besloten dat er een fonds zou moeten komen wilde er ooit iets gedaan worden aan herstel en verbouwing.

Dit bleek later de eerste aanzet te zijn tot de kerkrestauratie.

Toch werd pas op 24 januari 1977 het historische besluit genomen om tot restauratie over te gaan. In april van dat jaar werd aan de Brielse Architect J. Walraad de opdracht verstrekt voor het maken van een restauratieplan. Dit resulteerde in een verzoek aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg om bij te dragen in de kosten, die werden geraamd op ruim 2.000.000 gulden.

Vanzelfsprekend werden deze plannen in nauw overleg gemaakt met de Gem. Maasdam (Gem. Binnenmaas), die als eigenaar van de toren ook ten zeerste bij de restauratie betrokken was.

Het subsidieverzoek werd in eerste instantie afge-
wezen, althans op de lange baan geschoven.

Dit was voor de kerkvoogdij aanleiding om het werk in gedeelten (fasen) uit te voeren, waarbij men zich allereerst richtte op verbouwing van het westelijk kerkgedeelte, grenzend aan de toren. Deze ruimte werd gebruikt als berghok, hoewel bekend is dat zij ooit als schoollokaal dienst deed.

Deze verbouwing werd in 1981 gerealiseerd en duurde ca. 9 maanden.

Juist tijdens dit werk kwam er van de Rijksdienst Monumentenzorg een bericht dat zou bijgedragen worden in het herstel van de kap en de meest noodzakelijke gevelverbeteringen. Ook de Generale Financiële Raad der Ned. Herv. Kerk zegde steun toe voor een flink bedrag, alsmede de gemeente

Maasdam. Vandaar dat vervolgens de aandacht werd gericht op herstel van de kapconstructie. Overigens zeer noodzakelijk in verband met herhaaldelijk optredende lekkages.

In 1983 werd de kap grotendeels vernieuwd.
De dakpannen werden vervangen door dakleien.
Ook het houten tongewelf in de kerk werd vernieuwd.
Vermeldenswaardig is hierbij dat ongeveer de helft
van de kap (oostelijk deel) in eikenhout was uit-
gevoerd en kon worden hersteld. Het overige gedeelte
van de kap moest volledig worden vernieuwd.
Ook de leibedekking van de toren werd vervangen
en het daaronder liggende metselwerk hersteld.
Dit in opdracht van de burgerlijke gemeente.
Een probleem bij deze kaprestauratie van de kerk
was het doorgaan van de kerkdiensten. Hiervoor
werd een oplossing gevonden door in de kerk een
waterdichte noodvloer aan te brengen op een hoogte
van ca. 5 meter.
Dit betekende wel dat het nodige steigerwerk in
de kerk moest worden geplaatst gedurende een
periode van ruim 9 maanden. Doordat sneller dan
was voorzien de financiële bijdrage van de Rijks-
dienst voor de Monumentenzorg voor de kaprestau-
ratie werd ontvangen, konden aansluitend meteen
de muren binnen en buiten worden aangepakt.
De oude pleisterlagen werden verwijderd en het
gevelwerk als schoon metselwerk hersteld. Binnen
werd opnieuw een pleisterlaag aangebracht. Ook
de vensters werden ontroest en van nieuw glas
voorzien. Dit werk kwam in 1984 gereed.

Het was zeer verheugend dat ook dit door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg werd gesubsidieerd. Het betekende bovendien dat er zicht kwam op een voltooiing van de restauratiewerkzaamheden.

De bouwvallige oude consistoriekamer aan de Zuidgevel werd gesloopt en in plaats daarvan werd een verenigingsruimte boven de nieuwe consistoriekamer gemaakt.

De gemeente Binnenmaas besloot de toegangspaden naar toren en begraafplaats alsmede de brug te laten herstellen.

En als laatste werd ook het kerkinterieur onder handen genomen. Deze slot-fase van de restauratie werd uitgevoerd in 1985.

Hierbij werden de kerkbanken hersteld en waar nodig vernieuwd. Uiteraard kreeg het comfort van de zitplaatsen de nodige aandacht. De banken in het middengedeelte van de kerk werden vervangen door stoelen, zoals dat ook vóór 1927 het geval was.

De eiken kansel werd van de oude verflagen ontdaan en blijft nu blank.

Het verwarmingssysteem is weggewerkt in de vloer en achter de lambrizing. Deze lambrizing is gedeeltelijk vernieuwd, en is aanzienlijk lager dan voorheen. Hierdoor is de onderkant van de zamen beter zichtbaar, terwijl bovendien diverse nissen en rondbogen, in het achterliggende muurwerk aangetroffen, in het zicht kunnen blijven. Voor de vloer is zoveel mogelijk gebruik gemaakt

van bestaande tegels en plavuizen, aangevuld met nieuwe tegels. De gevonden grafzerken zijn hersteld en hebben een plaats onder de kansel gekregen.

Bij het opgraven van de oude vloer werden nog diverse zeer oude funderingsresten gevonden.

Aan het orgel en orgelfront is niets veranderd.

Uiteraard is het instrument wel volledig schoon-gemaakt en opnieuw gestemd.

De orgelgalerij is wel gewijzigd en aangepast aan het interieur.

Deze laatste fase van de restauratie heeft ca. 5 maanden geduurd.

Het zal duidelijk zijn dat de kerk in deze periode niet voor de kerkdiensten kon worden gebruikt.

De gemeente is dan ook op bijzondere wijze geholpen door de buurgemeente Cillaarshoek, welke spontaan haar kerkgebouw ter beschikking heeft gesteld om daar wekelijks de middag- en avonddiensten te houden.

Eén woord van dank ten volle waard!

Als laatste zij nog vermeld dat de totale restauratiekosten ca. f 1.500.000,— bedragen en dat op 7 juni 1985 de kerk weer officieel in gebruik werd genomen.

Dank aan allen die een bijdrage hebben geleverd aan het herstel van onze eeuwenoude kerk, maar bovenal dank aan de Heere, Die de harten neigde en handen bekwaam maakte tot dit werk.

Sint Anthoniepolder, juni 1985.

De kerkvoogdij.